

זמן לרפורמות: שרי הממשלה החדשה, היכנסו מתחת לאלונקה

אסטרטגיית היציאה ממשבר הקורונה הולכת ומתבהרת, אך כבר היום ברור לכולם שהממשלה החדשה תצטרך להתאמץ כדי להוציא את ישראל מהבוץ. איך עושים את זה? בעזרת הבטחת הכנסה בסיסית ורפורמה ברשות המיסים, גיוס אלפי עובדים לפרויקטים לאומיים נרחבים, ארגון מחדש של משרד הרווחה - והחייאת מערכת הבריאות. חמישה מומחים ממליצים: כך הממשלה החדשה יכולה לצאת מהמשבר

רונית מורנגשטרן | mako | פורסם 01/05/20 07:00

ראש הממשלה נתניהו בישיבת ממשלה. עת לשינויים מרחיקי לכת | צילום: רויטרס

אחרי שלוש מערכות בחירות מלוכלכות במיוחד ושנה וחצי של ממשלת מעבר, ממשלה חדשה צפויה לקום בישראל. חלוקת התפקידים עוד לא סופית ועננת הבחירות הרביעיות עדיין לא חלפה לחלוטין, אך אם לא יתרחשו שינויים של הרגע האחרון, בעוד כחודש תושבע הממשלה החדשה - והשרים יתחילו לעבוד.

הפעם השרים יצטרכו להגדיל ראש יותר מתמיד. לא יהיו כאן נחיתות רכות: נגיף הקורונה גרם למשבר כלכלי-חברתי חריף עם יותר ממיליון מובטלים ועצמאים שנאבקים על זכויותיהם, חשף את כשלי מערכת הבריאות - והציף שוב את השסע ארוך השנים בין ההורים למורים בישראל.

מה צריך להיות על שולחנם של שרי האוצר, הבריאות, העבודה והרווחה החדשים? מה הדרכים הטובות ביותר להשיב את המדינה למסלול? גייסנו חמישה מומחים מתחומי

משרד האוצר: ביטול החל"ת וקפיצה על עגלת הדיגיטציה - ורפורמה מקיפה ברשות המיסים

עוד לפני משבר הקורונה נחשב משרד האוצר לבית קברות פוליטי. נתניהו נכווה בעשור הראשון של המילניום, יאיר לפיד נעקץ בממשלת נתניהו השלישית ומשה כחלון בחר לסיים את החיים הפוליטיים במקביל לפרשתו מהתפקיד. למרות שנתניהו הבטיח את התיק הכבד לניר ברקת הסטארטאפיסט, מסתמן שדווקא ישראל כץ הוא מי שיאלץ להתמודד עם השלכות המשבר הכלכלי החרף. האם מדובר דווקא בהזדמנות?

ישראל כץ, נתניהו ומשה כחלון. כץ יאלץ להתמודד עם השלכות המשבר? | צילום: Yonatan SindelFlash90

ד"ר טיראן רוטמן, ראש בית הספר לניהול וכלכלה במרכז האקדמי ויצו בחיפה ומנכ"ל פרוסט אנד סאליבן ישראל, מבקש לשנות באופן מהותי את השיח על מקומה של המדינה בהתערבות בחיי האזרח – גם בהיבט הכלכלי. לכן הוא מציע לבטל את שיטת החל"ת ולהנהיג הכנסה בטוחה לכולם (Universal Basic Income, UBI).

מדובר בהכנסה בסיסית המובטחת לכל אזרח בגיר במדינות רבות, לרוב בגובה שכר המינימום במשק. מנגד, המדינה תבטל לחלוטין את כל התשלומים שמקבלים האזרחים מהמדינה, ביניהם תשלומי קצבאות ילדים וביטוח לאומי. לדבריו, היבט זה יאפשר להקטין את המנגנון הציבורי ולהתיר מעט את הבירוקרטיה. "במידה והיה קיים מנגנון כזה, לא היה כלל צורך להוציא מעל מיליון אזרחים לחופשה ללא תשלום", הוא מסביר. "ההכנסה הייתה מובטחת לכולם, ומצבנו היה שונה לגמרי".

צעד חיוני נוסף הוא מעבר רבתי של הבנקים לאינטרנט. "מגפת הקורונה הביאה בן לילה למהפכה בשירותים המקוונים. שירותים בנקאיים באינטרנט יכולים להרחיב את התחרות ולהנגיש אשראי ושירותים גם לעסקים קטנים וגם בפריפריה", אומר ד"ר רוטמן. "על שר האוצר לנצל את ההזדמנות ולהוביל לביזור של המערכת הבנקאית: יותר בנקים דיגיטליים, יותר תחרות, הפחתת עמלות לעסקים ולמשקי הבית – והגדלת האשראי".

ד"ר טיראן רוטמן. "להנהיג הכנסה בטוחה לכולם" | צילום: אייל טואג

הנקודה השלישית של ד"ר רוטמן היא מעבר לאנרגיה ירוקה – והתחייבות לאפס זיהום עד שנת 2030. "על שר האוצר ושר האנרגיה לחשוב מחדש על עתיד האנרגיה הירוקה בישראל, שהיא אנרגיה מתחדשת. על המשרדים להגדיר מחדש יעדים מהותיים, לשנות באופן דרמטי את מיסוי הרכבים הירוקים – ולהגדיר יעד של אפס זיהום עד 2030".

"המשבר מחייב את רשות המיסים לנקוט בצעדים חדשים ויצירתיים"

פתרונות נוספים יכולים להגיע דווקא מרשות המיסים. עורכי הדין יאיר בנימיני ושגיב רון ממשרד המס בנימיני ושות' סבורים שמשרד האוצר ורשות המיסים זקוקים לצעדים יצירתיים כדי לצאת מהמיתון החריף ביותר שידעה ישראל.

"כיום כבר ברור לכולם שגנף הקורונה יגרום לנזק כלכלי כבד, כזה שהכלכלה הישראלית לא ידעה מהעולם. משבר זה מחייב את משרד האוצר ורשות המיסים להיכנס מתחת לאלונקה, ולנקוט במספר צעדים חדשים ויצירתיים שיתמכו בעצמאים ובחברות שהכנסתם נפגעה קשות בעקבות המשבר".

משרד האוצר, ירושלים. נדרשים פתרונות יצירתיים ברשות המיסים | צילום: Olivier FitoussiFlash90

התשלומים הולך להיפגע, ולכן הם מבקשים גם להכיר בהפסדים כתוצאה מ"חובות אבודים". זה מכון בעיקר להתנהלות מול מס הכנסה (כבר בדיווח המס לשנת 2019) – אך גם להשבת תשלומי מע"מ עבור עסקאות שבהן התמורה לא התקבלה.

עוד מבקשים השניים להכיר בירידת ערך מלאי בקרב קבלנים בונים, להקל על מעבר לדיווח על בסיס מזומן במקום דיווח על בסיס מצטבר (חיוב מס בגין תאריך התשלום ולא תאריך ביצוע העסקה), וקביעת תושבות של יחידים וחברות בגין שהייה כפויה של אזרחים בישראל.

עוה"ד שניב רון ויאיר בנימיני. "הקלות יצירתיות בעניין הסדרי חוב" | צילום: אייל פרידמן, ניר שמר

משרד הבריאות: רפואה מניעתית, דיגיטציה והגדלה משמעותית של תקציב המשרד

רק בתחילת השבוע התברר כי הממונה על משרד הבריאות בעשור האחרון, השר יעקב ליצמן, מבקש לעזוב לטובת משרד הבינוי והשיכון (עם סמכויות מורחבות, כמובן). עדיין לא ברור מי יכנס לתפקיד במקומו: חרושת השמועות נושבת לכיוונו של שר הביטחון בנט, אך ידוע שגם בכחול לבן מבקשים את התיק. עוד לפני משבר הקורונה, קמפיין הבחירות של רשימת גנץ-לפיד-יעלון התמקד ב"הזנחה ארוכת השנים של מערכת הבריאות". אין הזדמנות טובה מזו לבצע רפורמות מרחיקות לכת – ולד"ר טיראן רוטמן יש שלוש הצעות מרכזיות.

ההצעה הראשונה של רוטמן היא לערוך "טרנספורמציה דיגיטלית" במערכת הבריאות. "במדינת ישראל התהליך החל בשנים האחרונות, וכעת הוא מתרחש ביתר שאת גם במדינות השונות. כך, מערכת זימון התורים עברה לאינטרנט, ניטור מצב החולים במחלקות מתבצע אוטומטית על ידי מיטות שמדברות זו עם זו ("האינטרנט של הדברים"), וניתוחים אותם מבצעים צוות מצומצם עם רובוטיקה מתוחכמת", הוא מסביר. לדבריו, הפיכת בתי החולים הציבוריים ל"חכמים" תאפשר להשתמש בכוח האדם המוגבל שקיים רק לצרכים בהן יד אדם עדיין נדרשת.

ההצעה השנייה של רוטמן היא לעבור למניעה בבית המטופל ולהוציא את הטיפול מבתי החולים. "העולם המערבי עובר למניעה בכלל תחומי הרפואה", הוא מסביר. "מעריך הרפואה צריך לראות את בית המטופל בתור שלוחה של בית החולים, ולאפשר טיפול כבר מהבית. מדובר בעיקר בשילוב טלמדיסין ומכשור רפואי מרחוק".

לדבריו, כבר כיום קיים המכשור הרפואי שמעביר חיוויים לרופא מרחוק ("שחל, נטלי ועד טייטו לילדים"). הצעד הבא יכלול כניסה לתחומים כמו בדיקות מעבדה שיילקחו מהבית (סריקת הדם ושליחת נתונים), אבחון עצמי למחלות כמו סכרת, ושימוש בקול כדי לבחון את

אך השינוי המהפכני ביותר שד"ר רוטמן דורש הוא בניית מאגר מידע, שליטה ובקרה משותף לכל בתי החולים. "גופי הבריאות היום לא מדברים ביניהם בשל פרוטוקולים מיושנים, או בגלל אי יכולת שליטה של משרד הבריאות", הוא מסביר. "יש להכניס למערכת הבריאות יכולות שליטה ובקרה כמו בצה"ל, כך שכל גוף יכול לקבל בזמן אמת את מצבת המשאבים שלו, כמו מספר מכונות ההנשמה והמזרקים ומצב מלאי חירום. כך יוכלו הגופים להעניק טיפול מיטבי בכל עת".

מחלקת הקורונה בבית החולים זיו, צפת. נדרש מאגר משותף לבתי החולים | צילום: David CohenFlash90

מדובר בשינויים שידרשו תכנון מחדש ולטווח הארוך, לצד משאבים כספיים שמערכת הבריאות טרם זכתה להם. כדי לעשות זאת, יש לבקש תוספת תקציבית משמעותית וחד פעמית, שתאפשר להוסיף תקנים של רופאים ולבסס את התשתיות. "יש לקשור את תקציב הבריאות לתקציב הממשלתי כאחוז מהתמ"ג", מפרט ד"ר רוטמן. "כיום, ההוצאה על בריאות בישראל עומדת על 7.5% בלבד מהתמ"ג. זה דומה למדינות כמו קולומביה, קוסטה ריקה וצ'ילה.

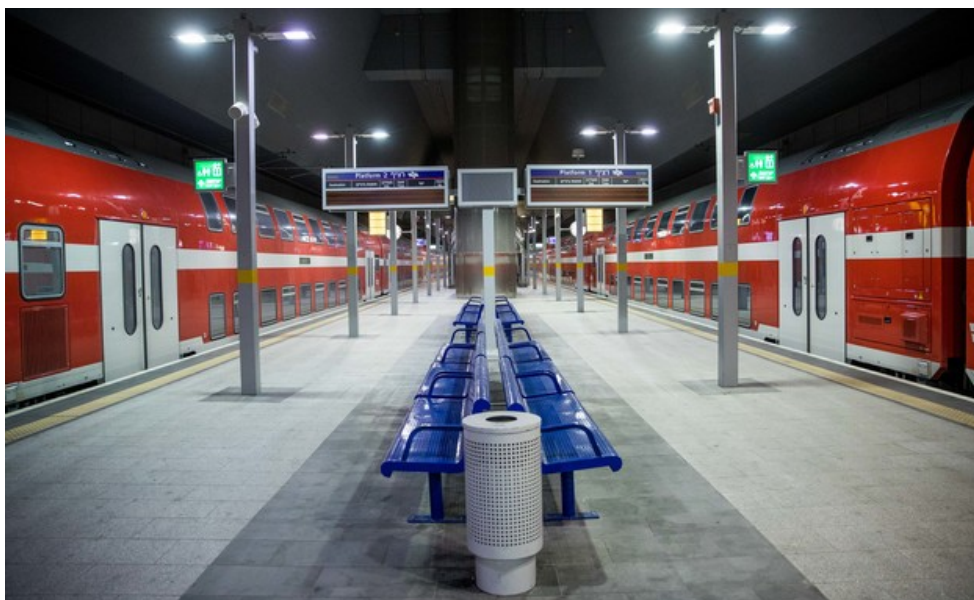
"בגרמניה, בצרפת ובשבדיה, למשל, השיעור הוא כ-11 אחוזים. מספר הרופאים בישראל לכל 10,000 איש הוא 32, לעומת 42 בגרמניה ו-54 בשבדיה. לשם צריך לשאוף, והמשמעות הכספית היא תוספת שנתית של 16 מיליארד שקלים למערכת הבריאות. בשנת 2019 עמד תקציב המדינה על 480 מיליארד שקלים".

משרד העבודה: הארכת משך ההעסקה של עובדי חברות כוח אדם, הכשרות מקצועיות לעובדים וייזום פרויקטים לאומיים

מי שצפויים לאייש את משרדי העבודה והרווחה הם עמיר פרץ ואיציק שמולי. כמו כחול לבן, גם הם הפרו את הבטחת הבחירות ונכנסים תחת האלונקה של נתניהו. לאור המשבר הכלכלי שפגע במאות אלפי משפחות בישראל, חשיבות תפקידיהם המסתמנים גוברת והולכת.

"אחת ממטרות העל של משרד העבודה תהיה להחזיר את המשק לתפקוד נורמלי וליצור כמה שיותר מקומות עבודה והזדמנויות תעסוקה למפוטרים ולבעלי העסקים שנפגעו", אומר ערן מרדכי, מנכ"ל דנאל משאבי אנוש מקבוצת דנאל.

ההצעה הראשונה של מרדכי היא להאריך את משך ההעסקה המותר של עובדי חברות כוח אדם מתשעה חודשים המותרים כיום בחוק ל-18 חודשים. בעבר עלו הצעות דומות שנדחו עקב הפגיעה בזכויות העובדים, כשלמעשה המהלך מיטיב איתם. "אחת הסיבות לעשות זאת

תחנת הרכבת החדשה בירושלים עומדת ריקה. פרויקטים בסדר גודל לאומי יסייעו ביצירת משרות | צילום: Yonatan SindelFlash90

מעבר לכך, מרדכי מציע לערוך סקר בקרב חברות וארגונים כדי להבין את הביקוש למקצועות השונים במשק. בהתאם לתוצאות ניתן יהיה להכין תוכניות הכשרה מהירות, עיוניות ומעשיות, שימשו את המעסיקים להכשרת עובדים עבור תמריצים. "אם יעלה שיש מחסור בבודקי תוכנה, ניתן לבנות קורסים ייעודיים עם הארגונים הרלוונטיים שיתחייבו לקלוט את העובדים בסיום הקורס ולהעסיקם לפרק זמן שייקבע מראש", הוא מציע. "את כל זה אפשר לעשות במימון המדינה ובתמורה לקבלת תגמולים".

לדבריו, משרדי הממשלה השונים, בשיתוף משרד האוצר, יכולים להאיץ פרויקטים לאומיים עתירי כוח אדם שיספקו מאות עד אלפי מקומות עבודה למשק בטווח הקצר והבינוני. "דיגיטציה של שירותי הרשויות מקומיות, תוך התאמתם גם לאוכלוסיות כמו קשישים, בני מיעוטים ועולים חדשים, יכולה להעסיק עובדים רבים ולשמש מנוע צמיחה משמעותי למשק", מסביר מרדכי.

ערן מרדכי. הארכת העסקה לעובדי קבלן ויצירת פרויקטים בסדר גודל לאומי | צילום: אלדד נמדר

דוגמה נוספת לפרויקט לאומי היא שילוב החינוך המיוחד במסגרת החינוך הממלכתי, שסובל עדיין מחבלי לידה וצפוי להתרחב משמעותית בשנה הקרובה. "ניתן לייצר פרויקט קצר טווח

משרד הרווחה: הקמת חמ"ל קבוע לשעת חירום וניתוח עומק לצרכים בשטח

את תפקיד שר הרווחה הולך ככל הנראה למלא איציק שמולי. לפוליטיקה הוא נכנס אחרי המחאה החברתית, וכיום הוא מנושאי הדגל הסוציאל-דמוקרטי בכנסת. האם הוא יוכל לממש את האידאולוגיה שלו בממשלת נתניהו-גנץ?

בועז הרמן. מציע הקמת חמ"ל חירום במשרד הרווחה | צילום: אילן

בועז הרמן, מנכ"ל עמותת איל"ן, מפציר במשרד הרווחה לשוב לשולחן הדיונים עם שותפיו הטבעיים: עמותות השירות, מוסדות השיקום והרשויות המקומיות. "יש לערוך מחקר וניתוח עומק, ולבדוק האם מדיניות משרד הרווחה והמענים הניתנים כיום תואמים את הצרכים בשטח. בעזרת שיתוף ודיאלוג פתוח עם נציגי השלטון המקומי, הרשויות המקומיות וגם הנתמכים, אפשר להפוך את המשבר להזדמנות לצמיחה, התפתחות ולמידה".

הרמן מציע להגדיל את תקציב הרווחה בעקבות המשבר, כך שניתן יהיה למנוע את קריסתם הכלכלית של ארגונים ומשפחות. מעבר לכך, בתקציב החדש ניתן יהיה חמ"ל שיוכל לקבל החלטות בזמן אמת, תוך סינכרון מלא עם מוסדות המדינה וארגוני המגזר השלישי.

שר הרווחה המיועד, ח"כ איציק שמולי. האם המערכת מחוברת לשטח? | צילום: 90Flash/Tomer Neuberger

להתמודדות עם מצבי חירום כמו מגיפה וריחוק חברתי, תוך שימוש בארגוני מתנדבים והכשרת 'כוח עזר' מותאם לאתגר, ממש כמו צבא מילואים".